

Signalementen

Artes in context. Opstellen over het handschriftelijke milieu van Middelnederlandse artesteksten / Orlanda S.H. Lie en Joris Reynaert (red.). Hilversum: Verloren, 2004. – 167 p. (Artesliteratuur in de Nederlanden 3)
ISBN 90-6550-804-X Prijs: €16,-

Kennisoverdracht is in de volkstalige literatuur uit de late Middeleeuwen een dynamisch proces. Toen belangrijke Latijnse kennisbronnen in vertaling beschikbaar kwamen, dienden zij als reservoir om naar hartelust informatie uit te putten voor tal van nieuwe verzamelingen van toegepaste geleerdheid. De auteurs van de bundel 'Artes in context' (Wim van Anrooij, Erwin Huijzenga, Orlanda Lie, Nolanda Klunder, Joris Reynaert en Lenny Veltman) willen nieuw inzicht verschaffen in deze boeiende ontwikkeling door de handschriftelijke context van artesteksten te exploreren. De artikelen in de bundel zijn gegrond op de overtuiging dat een heroriëntatie op de oorspronkelijke bronnen, die de laatste decennia een frisse wind door de medioneerlandistiek heeft doen waaien, ook voor de studie van de artesliteratuur onontbeerlijk is. Opvallend is de grote diversiteit in de manier waarop kennis over onder andere astronomie, chirurgie en fysiognomie in de loop der tijd werd afgestemd op de beoogde doelgroep. De bewerkte geleerdheid kon de gedaante aannemen van een berijming of juist een nauwgezette prozavertaling en ingebed worden in instructieve, religieuze of fictionele teksten. Het slotartikel van Joris Reynaert voorziet de diepteboringen in de afzonderlijke bijdragen van een theoretisch kader en trekt conclusies die van belang zijn voor de studie van de Middelnederlandse letterkunde in de late Middeleeuwen in het algemeen. Bovendien toetst Reynaert de begrippen 'artesliteratuur' en 'artestekst', die inmiddels breed ingang hebben gevonden onder vakgenoten, maar niet altijd recht doen aan de realiteit in de handschriftelijke bronnen. De bijdragen in de bundel laten zien dat aandacht voor de manuscripten zelf voor een goed begrip van de artesliteratuur onmisbaar is.

Lydeke van Beek

Spiegel van het dagelijks leven? Latijnse school en toneel in de noordelijke Nederlanden in de zestiende en zeventiende eeuw / Jan Bloemendal. Hilversum: Verloren, 2003. – 96 p. (Zeven Provinciënreeks deel 22)
ISBN 90-6550-751-5 Prijs: €13,-

Dit boekje is niet een onderzoek naar de vraag of het Latijnse-schooltoneel uit de besproken periode gekarakteriseerd kan worden met Cicero's welbekende omschrijving van de komedie als 'speculum vitae'. Dat zou ook nogal veel gevraagd zijn want het gaat om een uitgebreid en grotendeels nog nauwelijks ontsloten corpus teksten, waarvan doelstellingen, thematiek en uitwerking hier alleen maar in grote lijnen worden geschetst. Dat is intussen welkom genoeg; en met de hoofdstukken over het functioneren van de Latijnse scholen in het algemeen, over de auteurs van de stukken, en over de opvoeringspraktijk, biedt het zeker een nuttige introductie. Wel stelt de presentatie enigszins teleur. De informatiedichtheid is hoog; de meest diverse humanisten worden in één adem geciteerd en wat betreft godsdienstige kwesties wordt de lezer meermalen geacht aan minder een half woord genoeg te hebben. Daar komt bij dat het boekje compositorisch geen juweel is. Het laatste hoofdstuk bijvoorbeeld, 'Het doek valt', gaat nauwelijks over het einde van het schooltoneel en/of de achtergronden daarvan, maar vooral over het toneel als didactisch instrument, wat ruim overlapt met het vorige hoofdstuk over 'doelen en opvoeringspraktijk' – trouwens al niet de meest inzichtelijke combinatie van onderwerpen. Verder had de lijst van auteurs en drama's van mij wel iets uitvoeriger gemogen. Waarom alleen de jaartallen van de auteurs en niet de plaatsen waar ze leefden en werkten? Waarom alleen eerste jaren van publikatie genoemd en geen heruitgaven? Waar bevinden zich de onuitgegeven stukken? Dat was voor relatief weinig moeite nóg meer nuttige informatie geweest. Want het is duidelijk dat hier nog veel te doen valt: we hebben het over een wezenlijk onderdeel van de vorming van de bestuurs- en culturele elite van de Gouden Eeuw.

Ton van Strien